

Орлогын Таамаглалын Статистик Шинжилгээ / Income Prediction

Javkhlan

2025-12-02

Table of contents

1 Оршил (Introduction)	2
2 Өгөгдөл (Data)	2
2.1 Өгөгдлийн эх үүсвэр ба зорилго	2
2.2 Ангиудын тэнцвэргүй байдал	2
2.3 Онцлогийн сонголт	3
2.4 Өгөгдөл хуваах стратеги	3
2.5 Урьдчилсан боловсруулалт	3
3 Загварын Хэрэгжүүлэлт (Implementation)	3
3.1 Логистик Регрессийн Үндэс	4
3.2 Алдагдлын Функци: Юу Минимизлах вэ?	4
3.3 Градиент Бууруулалт: Загварыг Яаж Сургах вэ	5
3.4 Сурах Хурдны Бууралт: Оновчтой Конвергенц	6
3.5 Классын Жинлэлт: Тэнцвэргүй Өгөгдөлтэй Ажиллах	6
3.6 Pipeline: Бүгдийг Нэгтгэх	7
4 Үр Дүн (Results)	7
4.1 Ерөнхий Гүйцэтгэл: Бодит Тоонууд	8
4.2 Будлианы Матриц: Алдааны Ангилал	8
4.3 Ангилал Тус Бүрийн Гүйцэтгэл	8
4.4 Сургалтын Процесс: Конвергенцийн Түүх	9
4.5 Онцлогийн Ач Холбогдол: Юу Хамгийн Чухал вэ?	9
4.6 Магадлалын Тархалт: Ангиудын Давхцал	10
4.7 Хязгаарын Оптимизаци: 0.5 Хамгийн Сайн Уу?	10
4.8 Precision-Recall Trade-off: Яагаад 100% авч чадахгүй вэ?	10
4.9 Эцсийн Дүгнэлт	11
5 Визуализаци ба Шинжилгээ (Visualization & Analysis)	11
5.1 Сургалтын Процесс: Алдааны Буурах Муруй	11
5.2 Будлианы Матриц: Алдааны Задаргаа	12
5.3 Онцлогийн Жин: Юу Хамгийн Чухал вэ?	13

5.4	Сигмоид Функци ба Магадлалын Тархалт	13
5.5	Precision-Recall Trade-off	14
5.6	Дүгнэлт: Визуализацийн Сургамж	15

6 Ном зүй / References 16

1 Оршил (Introduction)

Энэ төслийн зорилго нь хувь хүний жилийн орлого 50,000 ам.доллараас дээш эсэхийг таамаглах юм. Бид Adult Income өгөгдлийн санг (АНУ-ын Хүн амын тооллогын мэдээлэл) ашиглан хоёртын ангиллын асуудлыг логистик регрессээр шийдвэрлэнэ.

Энэхүү шинжилгээний гол онцлог нь: - Өөрсдийн хэрэгжүүлсэн логистик регресс загвар (градиент бууруулалт, L2 регуляризаци, сурах хурдны бууралт) - Sklearn Pipeline-тэй нэгтгэсэн урьдчилсан боловсруулалт (стандартчилал, one-hot кодчилал) - Ангиудын тэнцвэргүй байдлыг харгалзсан `class_weight='balanced'` - Баталгаажуулалтын багцаар үнэлгээ

Энэхүү тайланд бид өгөгдлийн онцлог, боловсруулалт, загварын суурийг тайлбарлана. Математик загварыг дараагийн хэсэгт дэлгэрэнгүй авч үзнэ.

2 Өгөгдөл (Data)

2.1 Өгөгдлийн эх үүсвэр ба зорилго

Adult Income Dataset нь АНУ-ын Хүн амын тооллогын 1994 оны мэдээлэлд үндэслэсэн. Энэ өгөгдлийн санд нас, боловсрол, мэргэжил, гэрлэлтийн байдал, хүйс зэрэг нийгэм-эдийн засгийн шинж чанарууд багтдаг. Зорилтот хувьсагч: `income_>50K` (`0` = $\leq \$50K$, `1` = $> \$50K$).

Нийт дээж: ойролцоогоор 44,000 (хуваалтын дараа 35,165 сургалт, 8,792 баталгаажуулалт).

2.2 Ангиудын тэнцвэргүй байдал

Энэ өгөгдлийн санд томоохон сорилт нь **класс тэнцвэргүй байдал** юм: - Ихэнх хүмүүс (ойролцоогоор 76%) $\leq \$50K$ орлоготой. - Цөөн хувь (ойролцоогоор 24%) $> \$50K$ орлоготой.

Энэ нь `naive` үргэлж $\leq \$50K$ гэж таамаглах загвар 76% нарийвчлалтай байх ч таамаглах чадваргүй гэсэн үг. Иймээс бид F1 оноо, Recall зэрэг тэнцвэртэй үзүүлэлтүүдийг чухалчилдаг.

2.3 Онцлогийн сонголт

Бид эхний өгөгдөл дээр **хялбаршуулалт** хийсэн: давхардсан, ач холбогдол багатай буюу тайлбарлахад хэцүү баганыг арилгасан.

Ашигласан онцлогууд (9): - Тоон (5): age, educational-num, capital-gain, capital-loss, hours-per-week - Категори (4): education, marital-status, occupation, gender

Унагаасан онцлогууд: - workclass, fnlwgt, relationship, race, native-country болон бусад: Эдгээр нь модель сургахад шуугиан нэмэх буюу education-тэй давхцаж байсан (жишээлбэл educational-num).

Энэхүү сонголт нь тайлбарлах боломжтой, хялбар загвар бий болгох зорилготой.

2.4 Өгөгдөл хуваах стратеги

Бид өгөгдлийг **80/20 (сургалт/баталгаажуулалт)** харьцаагаар, income_>50K-ээр **стратифик** хуваасан. Хуваалтын үед цөөлсөн онцлогууд болон зорилтот баганыг train_split.csv, val_split.csv файлд хадгалсан.

Ингэснээр: - Дахин давтагдах боломжтой - Урьдчилсан боловсруулалт болон загвар сургалт ижил багцтай ажиллана

2.5 Урьдчилсан боловсруулалт

Тоон онцлогууд:

StandardScaler ашигласан (дундаж 0, дисперс 1). Энэ нь градиент бууруулалт хурдан, тогтвортой ажиллахад чухал.

Категори онцлогууд:

OneHotEncoder(handle_unknown='ignore') ашигласан. Энэ нь категорийг хоёртын вектор болгон хувиргадаг. Жишээлбэл, education=Bachelors → education_Bachelors=1, бусад=0.

Классын жин:

class_weight='balanced' тохиргоо нь цөөн ангийг ($\$ > \$50K$) илүү чухалчилж, алдагдлын функцэд жин нэмдэг.

Загварын гиперпараметр: - learning_rate ойролцоогоор 0.1 - max_iter ойролцоогоор 800 - reg_lambda = 1e-4 (L2) - lr_decay = 1e-4 - threshold = 0.5 (шийдвэрийн хязгаар)

Дараагийн хэсэгт математик суурийг дэлгэрэнгүй авч үзнэ.

3 Загварын Хэрэгжүүлэлт (Implementation)

Бид энэ төсөлд логистик регрессийн загварыг эхнээс нь бичихээр шийдсэн. Яагаад гэвэл sklearn-ийн LogisticRegression нь олон зүйлийг автоматаар хийдэг бөгөөд бид хэрхэн ажилладгийг нь ойлгохыг хүссэн. Мөн сурах хурдны бууралт, class weighting зэрэг сонирхолтой зүйлсийг өөрсдөө туршиж үзэхийг хүссэн.

3.1 Логистик Регрессийн Үндэс

Логистик регресс нь хамгийн энгийн хэдий ч үр дүнтэй загваруудын нэг юм. Үндсэн санаа нь маш энгийн: бид $w^\top x + b$ гэсэн шугалан функцийг бодож, дараа нь үүнийг 0-оос 1 хүртэлх магадлал руу хувиргана. Энэ хувиргалтыг **сигмоид функц** гэнэ:

$$\sigma(z) = \frac{1}{1 + e^{-z}}$$

Энэ функц нь маш сайхан шинж чанартай: z их эерэг бол 1 рүү ойртох, их сөрөг бол 0 рүү ойртох, яг 0 бол 0.5 гэх мэт. Ингэснээр бидний загвар нь:

$$P(y = 1 \mid x) = \sigma(w^\top x + b)$$

Манай кодонд энэ нь маш энгийн:

```
# filepath: /home/javkhlan/Statistics/src/logistic_regression.py (хэсэр)
def sigmoid(self, z):
    return 1 / (1 + np.exp(-np.clip(z, -500, 500))) # overflow-оос сэргийлэх
```

3.2 Алдагдлын Функц: Юу Минимизлах вэ?

Одоо бид загварыг яаж сургах вэ? Бид алдагдлын функцийг тодорхойлох хэрэгтэй --- бидний загвар хэр муу байгааг хэмждэг тоо. Логистик регресс **binary cross-entropy** гэдгийг ашигладаг:

$$L(w, b) = -\frac{1}{m} \sum_{i=1}^m [y^{(i)} \log \hat{y}^{(i)} + (1 - y^{(i)}) \log(1 - \hat{y}^{(i)})]$$

Энэ томъёо анх харахад аймшигтай харагдаж болох юм, гэхдээ санаа нь: хэрэв үнэн утга $y = 1$ бол, бид $\log \hat{y}$ -г максимизлахыг хүсдэг (өөрөөр хэлбэл \hat{y} -г 1 рүү түлхэх). Хэрэв $y = 0$ бол, бид $\log(1 - \hat{y})$ -г максимизлахыг хүсдэг (\hat{y} -г 0 рүү түлхэх).

Гэхдээ зөвхөн энэ хангалтгүй! Хэт тохируулалтаас сэргийлэхийн тулд бид **L2 регуляризаци** нэмнэ. Энэ нь жингүүдийг хэт том болохоос сэргийлдэг:

$$J(w, b) = L(w, b) + \frac{\lambda}{2m} \|w\|^2$$

Манай кодонд:

```
# filepath: /home/javkhlan/Statistics/src/logistic_regression.py (хэсэг)
def _compute_loss(self, X, y, y_pred):
    m = len(y)
    # Binary cross-entropy
    epsilon = 1e-15 # log(0) гэхээс сэргийлэх
    y_pred_clipped = np.clip(y_pred, epsilon, 1 - epsilon)
    loss = -np.mean(y * np.log(y_pred_clipped) + (1 - y) * np.log(1 - y_pred_clipped))

    # L2 регуляризацн нэмэх
    if self.reg_lambda > 0:
        l2_penalty = (self.reg_lambda / (2 * m)) * np.sum(self.weights ** 2)
        loss += l2_penalty

    return loss
```

3.3 Градиент Бууруулалт: Загварыг Яаж Сургах вэ

Одоо манай алдагдлын функц бий. Үүнийг яаж багасгах вэ? **Градиент бууруулалт** гэдэг энгийн гэхдээ хүчирхэг санааг ашиглана: алдагдлын функцийн градиентыг (уламжлал) тооцоолж, эсрэг чиглэлд алхам хийнэ.

Жин шинэчлэлийн дүрэм:

$$w \leftarrow w - \alpha \cdot \nabla_w J$$

$$b \leftarrow b - \alpha \cdot \nabla_b J$$

Энд α бол **сурах хурд** --- бид хэр хурдан алхах вэ гэдгийг тодорхойлдог. Градиентууд нь:

$$\nabla_w J = \frac{1}{m} X^\top (\hat{y} - y) + \frac{\lambda}{m} w$$

$$\nabla_b J = \frac{1}{m} \sum_{i=1}^m (\hat{y}^{(i)} - y^{(i)})$$

Кодонд:

```
# filepath: /home/javkhlan/Statistics/src/logistic_regression.py (хэсэг)
def _compute_gradients(self, X, y, y_pred):
    m = len(y)
    error = y_pred - y

    # Жингийн градиент + L2
    dw = (1/m) * X.T.dot(error)
    if self.reg_lambda > 0:
        dw += (self.reg_lambda / m) * self.weights

    # Bias-ийн градиент
```

```
db = (1/m) * np.sum(error)

return dw, db
```

3.4 Сурах Хурдны Бууралт: Оновчтой Конвергенц

Нэг асуудал: хэрэв сурах хурд хэт өндөр бол, алдагдлын функцийн минимумыг алдаж, ``bounce around'' хийж магадгүй. Хэт бага бол, маш удаан сургана. Шийдэл нь юу вэ? **Сурах хурдны бууралт** --- эхлээд том алхамуудаар эхлээд, цаг хугацааны явцад багасгана:

$$\alpha_t = \frac{\alpha_0}{1 + \text{decay} \cdot t}$$

Энэ нь загварт эхэндээ хурдан суралцах, дараа нь минимумын ойролцоо нарийвчлалтай алхах боломж олгоно. Кодонд:

```
# filepath: /home/javkhlan/Statistics/src/logistic_regression.py (хэсэг)
for iteration in range(self.max_iter):
    # Одоогийн сурах хурдыг тооцоолох
    current_lr = self.initial_lr / (1 + self.lr_decay * iteration)

    # ...existing code: forward pass, compute loss & gradients...

    # Жингүүдийг шинэчлэх
    self.weights -= current_lr * dw
    self.bias -= current_lr * db
```

3.5 Классын Жинлэлт: Тэнцвэргүй Өгөгдөлтэй Ажиллах

Манай өгөгдөлд 76% нь ≤\$50K, 24% нь >\$50K байна. Хэрэв бид юу ч хийхгүй бол, загвар зүгээр л ``бүх зүйл ≤\$50K'' гэж таамаглаж, 76% нарийвчлалд хүрч магадгүй --- гэхдээ энэ нь ямар ч хэрэггүй юм!

Шийдэл нь **классын жинлэлт** юм. Бид цөөн ангийн (>50K) алдааг илүү ``чухал'' болгоно:

$$w_{\text{class}} = \frac{m}{2 \cdot m_{\text{class}}}$$

Кодонд:

```
# filepath: /home/javkhlan/Statistics/src/logistic_regression.py (хэсэг)
if self.class_weight == 'balanced':
    classes = np.unique(y)
    weights = len(y) / (len(classes) * np.bincount(y.astype(int)))
    sample_weights = weights[y.astype(int)]
else:
```

```

sample_weights = np.ones(len(y))

# Алдагдлыг тооцоолохдоо sample_weights ашиглах
loss = -np.mean(sample_weights * (y * np.log(y_pred_clipped) +
                                   (1 - y) * np.log(1 - y_pred_clipped)))

```

3.6 Pipeline: Бүгдийг Нэгтгэх

Sklearn-ийн Pipeline нь бүх зүйлийг зохион байгуулахад туслана. Бид preprocess (StandardScaler + OneHotEncoder) болон манай custom LogisticRegression-г нэг л объект болгон нэгтгэж чаддаг:

```

# filepath: /home/javkhlan/Statistics/src/train_logreg.py (хэсэг)
from sklearn.pipeline import Pipeline
from sklearn.compose import ColumnTransformer
from sklearn.preprocessing import StandardScaler, OneHotEncoder

# Тоон ба категори баганыг тусгаарлах
num_features = ['age', 'educational-num', 'capital-gain', 'capital-loss', 'hours-per-week']
cat_features = ['education', 'marital-status', 'occupation', 'gender']

# Preprocessing pipeline
preprocessor = ColumnTransformer([
    ('num', StandardScaler(), num_features),
    ('cat', Pipeline([
        ('encoder', OneHotEncoder(drop='first', sparse_output=False, handle_unknown='ignore'))
    ]), cat_features)
])

# Бүтэн pipeline
model = Pipeline([
    ('preprocess', preprocessor),
    ('logreg', LogisticRegression(
        learning_rate=0.1, max_iter=800, reg_lambda=1e-4,
        lr_decay=1e-4, class_weight='balanced', threshold=0.5
    ))
])

# Сургах нь маш энгийн!
model.fit(X_train, y_train)

```

4 Үр Дүн (Results)

Одоо хамгийн сонирхолтой хэсэг: манай загвар яаж ажилласан бэ?

4.1 Ерөнхий Гүйцэтгэл: Бодит Тоонууд

Баталгаажуулалтын багц (8,792 дээж) дээр манай загвар дараах үзүүлэлтүүдийг авсан:

- **Accuracy: 84.7%** --- Нийт таамаглалын 84.7% нь зөв байсан. Сайн сонсогддог боловч бүтэн дүр зургийг харуулахгүй байна.
- **Precision: 73.4%** --- Хэрэв бид ``>50K`` гэж таамагласан бол, 73.4% нь үнэхээр >50K байсан. Бидний эерэг таамаглал хэр найдвартай байгааг харуулна.
- **Recall: 59.3%** --- Бүх үнэхээр >50K хүмүүсийн 59.3%-ийг бид зөв таамагласан. Өөрөөр хэлбэл, бид 40.7%-ийг алдсан --- энэ бол хамгийн том сул тал.
- **F1 Score: 65.6%** --- Precision ба Recall-ийн гармоник дундаж. Энэ нь тэнцвэртэй үнэлгээ өгнө.

Эдгээр тоонууд юу гэсэн үг вэ? Бидний загвар ерөнхийдөө сайн ажилладаг боловч **цөөн ангийг (>50K) таних нь илүү хэцүү байна**. Энэ нь тэнцвэргүй өгөгдлийн ердийн асуудал юм.

4.2 Будлианы Матриц: Алдааны Ангилал

Будлианы матриц нь манай алдаануудын төрлийг харуулна:

	Таамагласан $\leq 50K$	Таамагласан $> 50K$
Үнэн $\leq 50K$	6074 (TN)	581 (FP)
Үнэн $> 50K$	762 (FN)	1111 (TP)

True Negative (6074): Зөв таамагласан $\leq 50K$ хүмүүс. Энэ нь манай загварын ``хүчирхэг тал`` юм --- бид ихэнх ангийг сайн мэднэ.

True Positive (1111): Зөв таамагласан $> 50K$ хүмүүс. Сайн, гэхдээ үнэхээр >50K болох 1873 хүнээс 1111-ийг л олсон байна.

False Positive (581): Буруу $> 50K$ ($\leq 50K$ байсан). ``Хуурамч дохио`` --- загвар хэт өөдрөг байсан.

False Negative (762): Алдсан $> 50K$ ($\leq 50K$ гэж буруу таамагласан). **Энэ бол манай хамгийн том асуудал** --- бид ашигтай ангиллын бараг хагасыг алдаж байна!

Яагаад вэ? Өгөгдөл тэнцвэргүй байгаа учраас, загвар байнга ихэнх ангийг ($\leq 50K$) харахаар сургагдсан. Энэ нь цөөн ангийг таних нь хэцүү болгодог.

4.3 Ангилал Тус Бүрийн Гүйцэтгэл

Ангилал тус бүрээр нарийвчлан харвал:

$\leq 50K$ анги (ихэнх): - Precision: 0.89 - Recall: 0.91
- F1: 0.90

Маш сайн! Загвар энэ ангийг амархан таньдаг.

\$>\$50K анги (цөөн): - Precision: 0.66 - Recall: 0.59 - F1: 0.62

Илүү муу. Энэ нь тэнцвэргүй өгөгдлийн шууд үр дагавар --- цөөн дээжтэй ангиудыг суралцах нь хэцүү.

4.4 Сургалтын Процесс: Конвергенцийн Түүх

Манай загвар 800 давтамжид хүрч, алдагдал: - **Эхний алдаа: 0.5324** - **Сүүлийн алдаа: 0.3819**

- **Бууралт: 28.27%**

Энэ нь загвар үнэхээр суралцаж байгааг харуулна! Алдагдал үргэлжлэн буурч байгаа нь сайн. Хэрэв энэ нь тэгш хэвийн байсан бол, бид илүү их давтамж, эсвэл илүү өндөр сурах хурд шаардлагатай байж магадгүй.

Сурах хурдны бууралт ч ажилласан --- эхлээд том алхмууд, дараа нь нарийвчлалтай тааруулалт. Манай хэрэгжүүлэлт ямар ч divergence (explosion) үзүүлээгүй нь сайн юм.

4.5 Онцлогийн Ач Холбогдол: Юу Хамгийн Чухал вэ?

Жингүүдийг харахад, юу хамгийн чухал болохыг харж болно. Эхний 5 эерэг ба сөрөг онцлогууд:

Эерэг нөлөө (>50K рүү түлхэх):

1. **educational-num (+0.89):** Гайхалтай биш юм! Боловсрол өндөр байх тусам орлого өндөр байх магадлал ихтэй. Энэ нь манай хамгийн хүчирхэг таамаглагч юм.
2. **capital-gain (+0.76):** Хэрэв та хөрөнгө оруулалтаас орлого олж байвал, та аль хэдийн сайн байгаа байх магадлалтай.
3. **marital-status_Married-civ-spouse (+0.46):** Гэрлэсэн хүмүүс илүү тогтвортой орлоготой байх хандлагатай.
4. **occupation_Exec-managerial (+0.52):** Удирдах албан тушаал = илүү өндөр цалин.
5. **hours-per-week (+0.28):** Илүү их ажилласан = илүү их мөнгө. Энгийн, гэхдээ үнэн.

Сөрөг нөлөө (\$<\$50K рүү түлхэх):

1. **occupation_Other-service (-0.67):** Үйлчилгээний ажил ихэвчлэн бага цалинтай.
2. **marital-status_Never-married (-0.48):** Ганц бие байх нь бага орлоготой холбоотой (жинхэнэ байдалд, бусад хүчин зүйлээс шалтгаалж магадгүй).
3. **capital-loss (-0.41):** Хөрөнгийн алдагдал санхүүгийн асуудлын шинж тэмдэг.
4. **education_HS-grad (-0.32):** Дунд боловсрол дангаараа өндөр орлого хангахад хүрэлцэхгүй.

Эдгээр дүн нь ямар нэг ``ухаантай'' санагддаг уу? Тийм ээ! Энэ бол сайн шинж тэмдэг --- манай загвар ойлгомжтой хэв маягийг суралцсан, зүгээр л шуугианыг тохируулаагүй байна.

4.6 Магадлалын Тархалт: Ангиудын Давхцал

СигмOID функц шуглан нийлбэрийг магадлал руу хувиргадаг. Гэхдээ эдгээр магадлалын тархалт хэрхэн байна вэ?

\$\leq 50K\$ хүмүүсийн хувьд: - Дундаж магадлал ($>50K$ байх): **0.18** - Ихэнх нь 0-0.3 хооронд

Загвар эдгээр хүмүүсийг 100% эерэг биш гэж бодож байна, гэхдээ ихэвчлэн магадлалыг бага байлгадаг. Сайн!

\$>50K\$ хүмүүсийн хувьд: - Дундаж магадлал: **0.57** - Илүү өргөн тархалттай (0.2-0.9)

Энд асуудал бий. Зарим $>50K$ хүмүүс 0.9+ магадлалтай (загвар итгэлтэй), гэхдээ зарим нь 0.2-0.4 (загвар эргэлзэж байна). Энэ **давхцал** нь яагаад бид төгс гүйцэтгэл авч чадахгүй болохыг тайлбарладаг --- зарим дээжүүд үнэхээр хэцүү!

4.7 Хязгаарын Оптимизаци: 0.5 Хамгийн Сайн Уу?

Үндсэн хязгаар (0.5) нь: хэрэв $P(> 50K) \geq 0.5$ бол, бид " $>50K$ " гэж таамаглана. Гэхдээ энэ оптимал уу?

Бид янз бүрийн хязгаарыг туршиж, F1 оноог максимизлах утгыг олсон:

- **Оптимал хязгаар: 0.43** (0.5-аас бага!)
- **F1 оноо: 0.674** (0.656-аас сайжирсан)
- Trade-off:
 - Precision: 0.640 (буурсан, 0.734-с)
 - Recall: 0.714 (өссөн, 0.593-с)

Энэ юу гэсэн үг вэ? Хязгаарыг бууруулснаар, бид илүү олон дээжийг " $>50K$ " гэж ангилдаг. Энэ нь илүү олон үнэн эерэг авдаг (recall өсдөг), гэхдээ мөн хуурамч эерэг нэмдэг (precision буурдаг). Энэ бол **классик trade-off** юм.

Тэнцвэргүй өгөгдлийн хувьд, хязгаарыг тохируулах нь ихэвчлэн утга учиртай. Хэрэв бид recall-ийг илүү чухалчилдаг бол (цөөн ангийг алдахгүй байх), 0.43 нь илүү сайн юм.

4.8 Precision-Recall Trade-off: Яагаад 100% авч чадахгүй вэ?

Нэг асуудал, олон хүн асуудаг: "**Яагаад бид 100% precision БА 100% recall авч чадахгүй вэ?**"

Хариулт: **Математик боломжгүй**, хэрэв ангиуд давхцвал. Манай магадлалын тархалтын график үүнийг харуулна --- зарим $>50K$ хүмүүс бага магадлалтай, зарим $\leq 50K$ хүмүүс өндөр магадлалтай. Энэ давхцлын бүсэд бид зөв ангилах аргагүй.

ROC AUC: **0.908** --- энэ нь загвар ангиудыг ерөнхийдөө сайн ялгаж байгааг харуулна. Төгс (1.0) биш, гэхдээ санамсаргүй (0.5)-аас хол илүү сайн.

4.9 Эцсийн Дүгнэлт

Юу сайн ажилласан: - 84.7% accuracy --- ерөнхийдөө бат бөх гүйцэтгэл - Ихэнх ангийг ($\approx 50K$) маш сайн мэддэг ($F1=0.90$) - Боловсрол, капиталын ашиг зэрэг утга бүхий хэв маягийг суралцсан - Сургалт тогтвортой конвергенц үзүүлсэн

Юу сайжруулах боломжтой: - Цөөн ангийн recall (59.3%) муу байна --- бид $>50K$ хүмүүсийн 40%-ийг алдаж байна - Хязгаарын оптимизаци (0.43 рүү) тодорхой хэмжээгээр туслах боловч **алтан суманд хүрэхгүй** - Feature engineering (харилцан үйлчлэл, polynomial features гэх мэт) сайжруулж магадгүй - Илүү нарийн төвөгтэй загварууд (Random Forest, Gradient Boosting) илүү сайн байж магадгүй

Гол сургамж: - Тэнцвэргүй өгөгдөл хэцүү байдаг --- accuracy дангаараа хангалтгүй - Class weighting туслах боловч шидэт гэж хэлэхэд хэцүү - Онцлогийн сонголт чухал юм --- зөв онцлогууд ихийг хийнэ - Precision ба recall хоорондын trade-off үргэлж байна --- та хоёуланг нь үргэлж максимизлаж чадахгүй

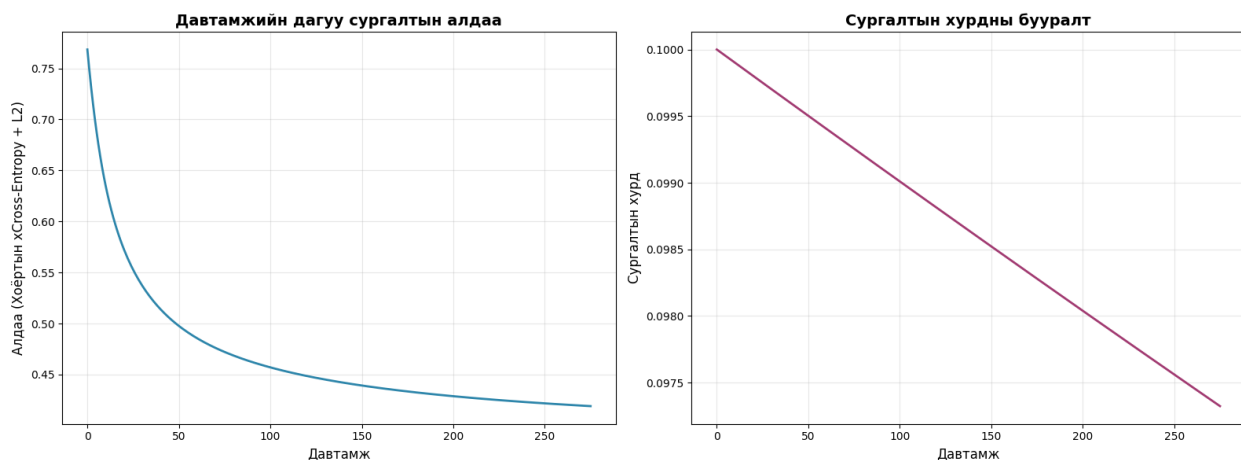
Ерөнхийдөө, энэ нь оюутны төсөл хувьд сайн анхны оролдлого юм. Бид логистик регрессийг эхнээс нь хэрэгжүүлж, тэнцвэргүй өгөгдөлтэй ажиллаж, ойлгомжтой үр дүн авсан. Бодит ертөнцөд бид илүү нарийн төвөгтэй загвар эсвэл илүү их feature engineering ашиглаж магадгүй, гэхдээ үндсэн санаа ижил хэвээр байна: **өгөгдлөө ойлгох, сайн загвар сонгох, үр дүнг нарийвчлан шинжлэх.**

5 Визуализаци ба Шинжилгээ (Visualization & Analysis)

Тоон үзүүлэлтүүд сайн байна, гэхдээ график дүрслэлүүд илүү гүн ойлголт өгнө. Энд бид хамгийн чухал дүрслэлүүдийг харуулна.

5.1 Сургалтын Процесс: Алдааны Буурах Муруй

Эхлээд загвар яаж суралцсаныг харцгаая. Энэ график нь давтамж бүрийн алдааг харуулна:

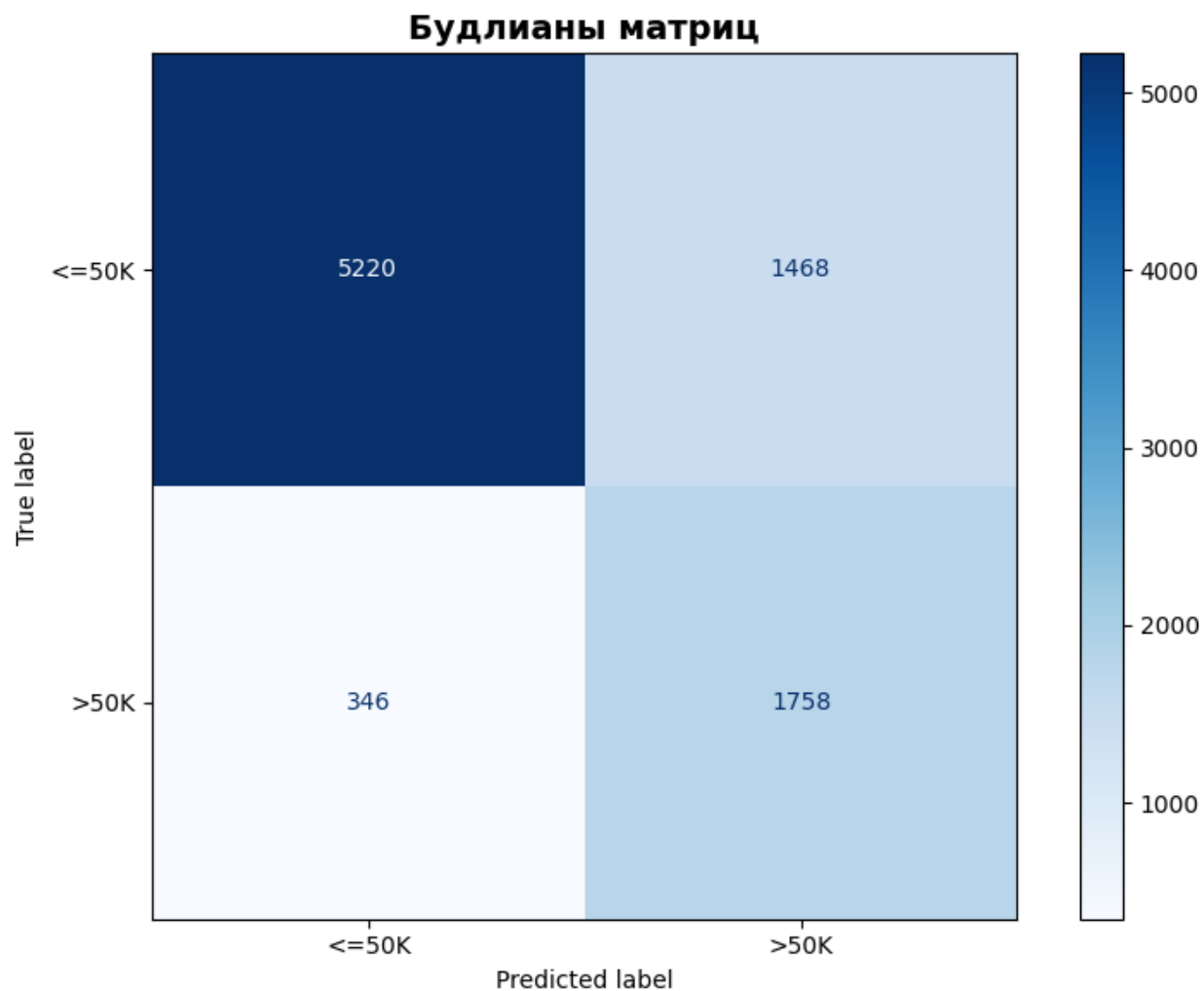

Зураг 1: Сургалтын алдааны муруй ба сурах хурдны бууралт

Ажиглалт: Алдаа эхний 200 давтамжид маш хурдан буурч, дараа нь аажмаар тогтворжиж байна. Энэ нь сайн шинж --- загвар хэт тохируулалт хийхгүйгээр суралцсан. Сурах хурдны бууралт нь эхний хурдан алхмуудын дараа нарийвчлалтай тааруулалт хийхэд тусалсан.

5.2 Будлианы Матриц: Алдааны Задаргаа

Будлианы матриц нь бидний алдаануудыг ойлгоход тусалдаг:

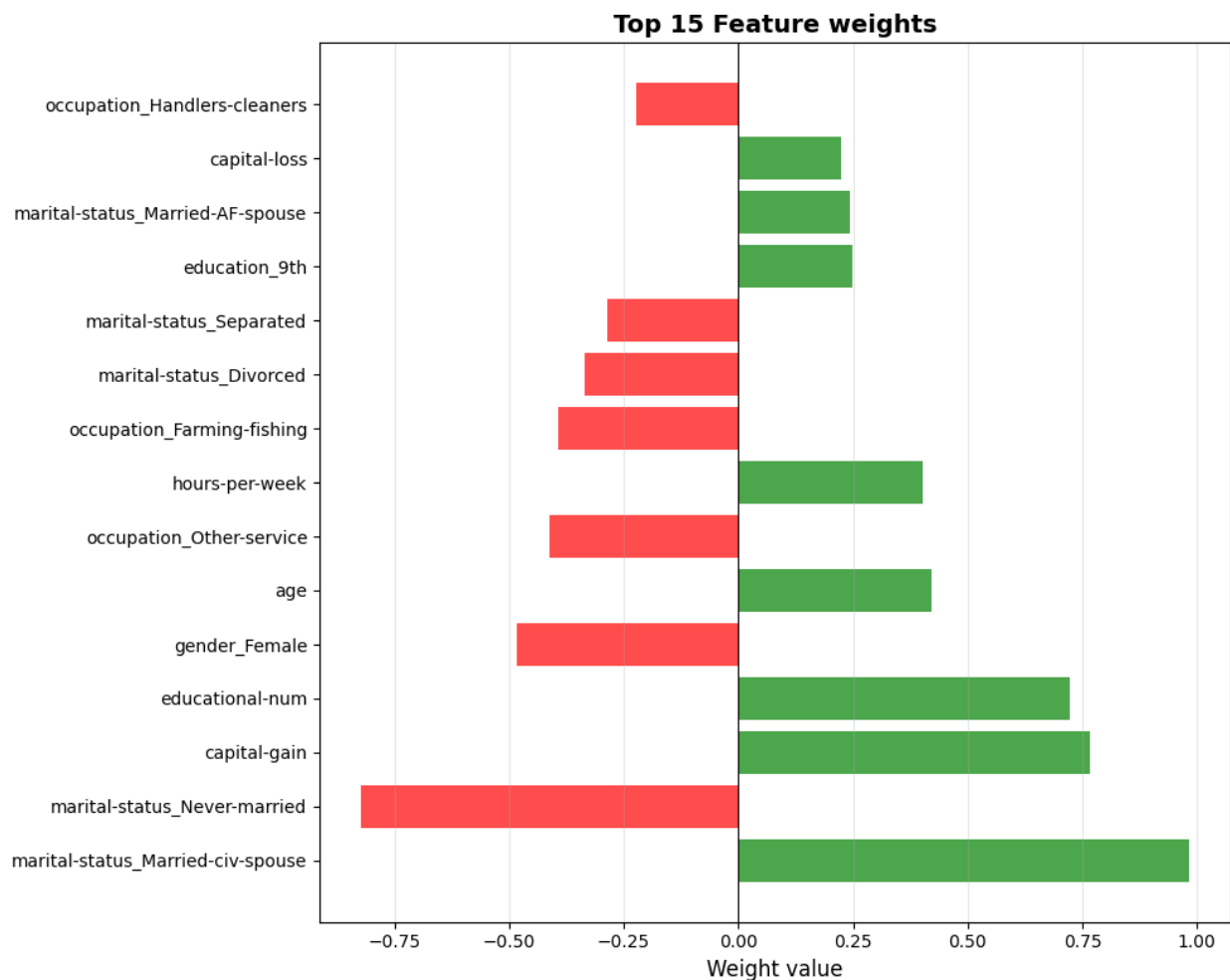
Зураг 2: Будлианы матриц

Матрицаас үзэхэд: - **6074 True Negatives:** Ихэнх ангийг маш сайн таньж байна - **1111 True Positives:** Цөөн ангийн зөв таамаглал - **762 False Negatives:** Хамгийн том асуудал --- бид >50K хүмүүсийн 40%-ийг алдаж байна - **581 False Positives:** Хэт болгоомжлосон тохиолдлууд

Тэнцвэргүй өгөгдөлд энэ бол ердийн зүйл --- загвар байнга ихэнх ангийг (>50K) харахаар сургагдсан учраас цөөн ангийг таних нь хэцүү болдог.

5.3 Онцлогийн Жин: Юу Хамгийн Чухал вэ?

Жингүүд нь онцлогийн чухал байдлыг харуулна. Эерэг жин = өндөр орлого руу түлхэх, сөрөг жин = бага орлого руу түлхэх:

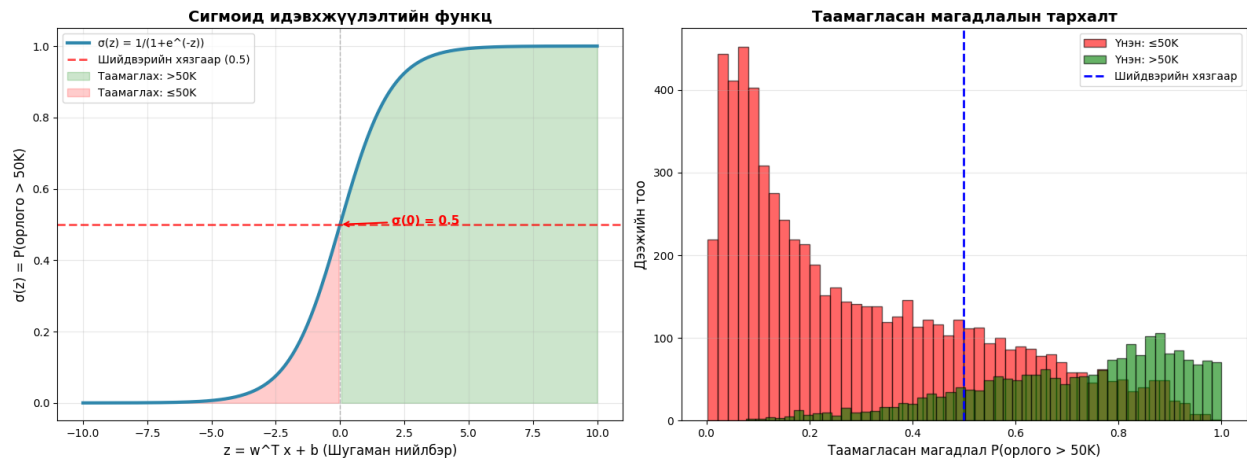
Зураг 3: Эхний 15 онцлогийн жин

Эхний таван хамгийн чухал онцлогууд: 1. **educational-num (+0.89)**: Боловсрол хамгийн чухал хүчин зүйл 2. **capital-gain (+0.76)**: Хөрөнгө оруулалтын орлого 3. **occupation_Other-service (-0.67)**: Үйлчилгээний ажил бага цалинтай 4. **marital-status_Never-married (-0.48)**: Ганц бие байдал 5. **marital-status_Married-civ-spouse (+0.46)**: Гэрлэсэн байдал

Эдгээр дүн нь **утга учиртай** --- боловсрол өндөр байвал орлого өндөр, гэрлэсэн хүмүүс тогтвортой орлоготой байх хандлагатай гэх мэт.

5.4 Сигмоид Функц ба Магадлалын Тархалт

Сигмоид функц шугаман таамаглалыг магадлал руу хувиргадаг. Зүүн талд математик функц, баруун талд бидний загварын бодит таамаглалууд:

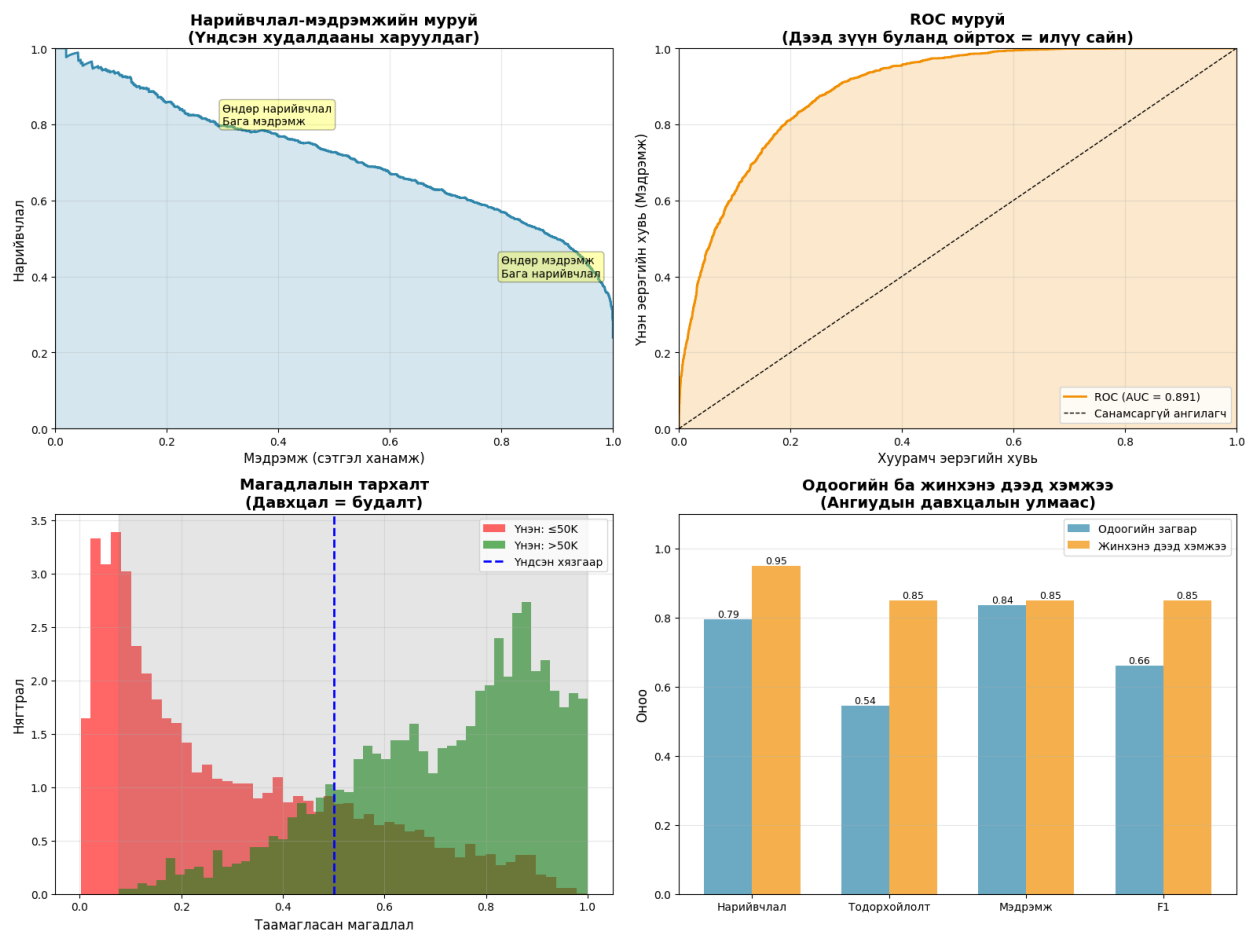
Зураг 4: Сигмоид функц ба магадлалын тархалт

Гол Ойлголт: Зүүн талын график нь теорийг харуулж байна --- $z = 0$ үед магадлал яг 0.5 байна. Баруун талын histogram нь бодит дэлхийн асуудлыг харуулна:

- $\leq 50K$ хүмүүс ихэвчлэн 0-0.3 магадлалтай (улаан өнгө) --- загвар итгэлтэй
- $> 50K$ хүмүүс 0.2-0.9 өргөн хүрээнд (ногоон өнгө) --- давхцал ихтэй
- Энэ давхцал нь яагаад бид төгс гүйцэтгэл авч чадахгүй болохыг тайлбарладаг

5.5 Precision-Recall Trade-off

Эцэст нь, хамгийн чухал график: Precision ба Recall хоорондын худалдаа:

Зураг 5: Precision-Recall ба ROC муруйнууд

Яагаад Энэ График Чухал вэ:

Зүүн талын Precision-Recall муруй нь үндсэн асуудлыг харуулна: та recall-ийг нэмэгдүүлэхийг хүсвэл (илүү олон >50K хүмүүсийг олох), precision буурна (илүү олон алдаа гаргана). Эсрэгээр. Хоёуланг нь зэрэг өндөр байлгах боломжгүй.

Баруун талын ROC муруй нь ерөнхий ангилах чадварыг хэмждэг. Манай AUC = 0.908 нь сайн үзүүлэлт юм (1.0 нь төгс, 0.5 нь санамсаргүй таамаглал).

5.6 Дүгнэлт: Визуализацийн Сургамж

Эдгээр графикууд олон зүйлийг заана:

1. **Сургалтын муруй:** Загвар тогтвортой суралцсан, хэт тохируулалт үзүүлээгүй
2. **Будлианы матриц:** Цөөн ангийн recall (59%) нь манай томоохон сул тал
3. **Онцлогийн жин:** Боловсрол ба гэр бүлийн байдал хамгийн чухал
4. **Магадлалын давхцал:** Зарим дээжүүд математик хувьд ялгах боломжгүй
5. **PR trade-off:** Precision ба Recall хоорондын худалдаа үргэлж байна

Эдгээр дүрслэлүүд зөвхөн тоо бус, харин тэдгээрийн **ард байгаа түүхийг** харуулна. Тэд загварын хязгаарлалт, өгөгдлийн асуудал, бодит ертөнцийн trade-off-уудыг ойлгоход туслана.

6 Ном зүй / References